

UDC 08
LBC 94

Editor: Shibaev Alexander Grigoryevich, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician*
Scientific Secretary: Kuprienko Sergey, *PhD in Technical Sciences*

Editorial board: More than 240 doctors of science. Full list on pages 3-4

The International Scientific Periodical Journal "*SWorldJournal*" has been published since 2018 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: Quarterly

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

UDC 08
LBC 94
DOI: 10.30888/2663-5712.2021-10-02

Published by:
SWorld &
D.A. Tsenov Academy of Economics
Svishtov, Bulgaria
e-mail: editor@sworldjournal.com

Editorial board

Averchenkov Vladimir Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Bryansk State Technical University, Russia
 Angelova Polya Georgieva, Doctor of Economic Sciences, Professor, Economic Academy D A Tsenova, Svishtov, Bulgaria, Bulgaria
 Animica Evgenij Georgievich, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ural State University of Economics, Russia
 Antonov Valerij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National Technical University of Ukraine "Kiev Polytechnical Institute", Ukraine
 Antrapceva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Ahmadiyev Gabdulah Malikovich, Doctor of Veterinary Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Bazheva Rima Chamalovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Kabardino-Balkarian State University named after H M Berbekov, Russia
 Batyrgareeva Vladislava Stanislavovna, Doctor of Law, Research Institute for the Study of Crime Problems named after academician V V Stashisa NAPRN of Ukraine, Ukraine
 Bezdenzhyh Tatyana Ivanovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, St Petersburg State University of Economics, Russia
 Blatov Igor Anstolevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Volga State University of Telecommunications and Informatics, Russia
 Burda Aleksey Grigorevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Buharina Irina Leonidovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Udmurt State University, Russia
 Bushueva Inna Vladimirovna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Bykov Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Velichko Stepan Petrovich, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, Ukraine
 Vizir Vadim Anatolevich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Vozhegova Raisa Anatolevna, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Institute of Irrigated Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Volgireva Galina Pavlovna, Candidate of Historical Sciences, assistant professor, Perm State University, Russia
 Voloh Dmitriy Stepanovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, A A National Medical University Pilgrim, Ukraine
 Vorozhbitova Aleksandra Anatolevna, Doctor of Philology, Professor, Sochi State University, Russia
 Gavrilenko Nataliya Nikolaevna, Doctor of Education, assistant professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Georgievskij Gennadiy Viktorovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, senior scientific employee, SE "Ukrainian Scientific Pharmacopoeia Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Getman Anatolij Pavlovich, Doctor of Law, Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine
 Gilev Gennadiy Andreevich, Doctor of Education, Professor, Moscow State Industrial University, Russia
 Goncharuk Sergej Mironovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Granovskaya Lyudmila Nikolaevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Grebneva Nadezhda Nikolaevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Grizodub Aleksandr Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, SE "Ukrainian Scientific Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Gricenko Svetlana Anatolevna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Ural State Academy of Veterinary Medicine, Russia
 Gudzenko Aleksandr Pavlovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Lugansk State Medical University, Ukraine
 Demidova V G., candidate of pedagogical sciences, assistant professor, Ukraine
 Denisov Sergej Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Dorofeev Andrej Viktorovich, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University, Russia
 Dorohina Elena Yurevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, G V Russian University of Economics Plekhanov, Russia
 Ermagambet Bolat Toleuanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Director of the Institute of Coal Chemistry and Technology LLP, Kazakhstan
 Zhovtonog Olga Igorevna, Doctor of Agricultural Sciences, Institute of Water Problems and Land Reclamation NAAS, Ukraine
 Zaharov Oleg Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Zubkov Ruslan Sergeevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Nikolaev Interregional Institute for Human Development of the Higher Educational Institution "University of Ukraine", Ukraine
 Irzhi Hlahula, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, FLKR - T Bati University, Zlín, Czech
 Kalajda Vladimir Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tomsk State University, Russia
 Kalenik Tatyana Kuzminichna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Far Eastern Federal University, Russia
 Kantarovich Yu L., Ph D in History of Arts, Odessa National Music Academy, Ukraine
 Kapitanov Vasiliy Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Karpova Nataliya Konstantinovna, Doctor of Education, Professor, South Federal University, Russia
 Kafarskij Vladimir Ivanovich, Doctor of Law, Professor, Director of Science Center of Ukrainian Constitutionalism, Ukraine
 Kirillova Elena Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Kirichenko Aleksandr Anatolevich, Doctor of Law, Professor, Ukraine
 Klimova Natalya Vladimirovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Knazeva Olga Aleksandrovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Bashkir State Medical University, Russia
 Kovalenko Elena Mihajlovna, doctor of philosophical science, Professor, South Federal University, Russia
 Kovalenko Petr Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Kokebaeva Gulzhauhat Kakenovna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan
 Kondratov Dmitriy Vyacheslavovich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Kopej Bogdan Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Kosenko Nadezhda Fedorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Ivanovo State University of Chemical Technology, Russia
 Kostenko Vasiliy Ivanovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Kotlyarov Vladimir Vladislavovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Kochiney Yuriy Yurevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, St Petersburg State Polytechnical University, Russia
 Kravchuk Anna Viktorovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Academy of the State Prison Service, Ukraine
 Kruglov Valerij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Kuderin Marat Krykbaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, PSU named after S Toraiyrov, Kazakhstan
 Kurmaev Petr Yurevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychnya, Ukraine
 Kuhar Elena Vladimirovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Kazakh Agro Technical University S Seifullina, Kazakhstan
 Lapkina Inna Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Latygina Natalya Anatolevna, Doctor of Political Science, Professor, Kiev National University of Trade and Economics, Ukraine
 Lebedev Anatolij Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Stavropol State Agrarian University, Russia

Lebedeva Larisa Aleksandrovna, candidate of psychological sciences, assistant professor, Mordevian State University, Russia
 Lipich Tamara Ivanovna, doctor of philosophical science, assistant professor, Belgorod State University, Russia
 Lomotko Denis Viktorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukrainian State Academy of Railway Transport, Ukraine
 Lyubka Larisa Vladimirovna, Doctor of Philology, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Lyalkina Galina Borisovna, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Perm National Research Polytechnic University, Russia
 Majdanyuk Irina Zinovievna, doctor of philosophical science, assistant professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Makarova Irina Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Maksin Viktor Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Malahov A V., Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Ukraine
 Mateeva Anna Vasilevna, Doctor of Sociology, assistant professor, Altai State University, Russia
 Melnik Alyona Alekseevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine
 Milyaeva Larisa Grigorevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Biysk Technical Institute (branch) "Altai State Technical University named after I I Polzunova", head of the department of business economics, Russia
 Mishenina Tatyana Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine
 Mogilevska I M., candidate of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Moiseykina Lyudmila Guchaevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Kalmyk State University, Russia
 Morozov Aleksey Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Morozova Tatyana Yurevna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Instrument Engineering and Computer Science, Russia
 Nefedeva Elena Eduardovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Volgograd State Technical University, Russia
 Nikolaeva Alla Dmitrievna, Doctor of Education, Professor, Northeast Federal University named after M K Ammosova, Russia
 Orlov Nikolaj Mihajlovich, Doctor of Science in Public Administration, assistant professor, Academy of Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Department of Operational conquest of the BB, Ukraine
 Otepova Gulmira Elubashevna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Pavlodar State Pedagogical Institute, Kazakhstan
 Pavlenko Anatolij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Poltava National Technical University Yuri Kondratyuk, Ukraine
 Parunakyan Vaagn Emilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Priazov State Technical University, Ukraine
 Patyka Nikolaj Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, National Scientific Center "Institute of Agriculture of NAAS", Ukraine
 Pahomova Elena Anatolevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, International University of Nature, Society, and Man "Dubna", Russia
 Pachurin German Vasilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Nizhny Novgorod State Technical University R E Alekseeva, Russia
 Pershin Vladimir Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tambov State Technical University, Russia
 Piganov Mihail Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Samara State Aerospace University named after academician S P Queen, Russia
 Polyakov Andrej Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Vinnitsa National Technical University, Ukraine
 Popov Viktor Sergeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Popova Taisiya Georgievna, Doctor of Philology, Professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Rastrygina Alla Nikolaevna, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, I Shevchenko, Krupytskyi, Ukraine
 Rebezov Maksim Borisovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Reznikov Andrej Valentinovich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Moscow State Technological University "Stankin", Russia
 Rokochinskij Anatolij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National University of Water Resources and Environmental Management, Ukraine
 Romashenko Mihail Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Rylov Sergej Ivanovich, PhD in Economics, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Savasheva Nelli Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Sochi State University, Russia
 Safarov Artur Mahmudovich, Doctor of Philology, Senior Lecturer, Russia
 Svetlov Viktor Aleksandrovich, doctor of philosophical science, Professor, Petersburg State University of Railway Engineering, Russia
 Semencov Georgij Nikiforovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Sentyabrev Nikolaj Nikolaevich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Volgograd State Academy of Physical Culture, Russia
 Sidorovich Marina Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kherson State University, Ukraine
 Sirota Naum Mihajlovich, Doctor of Political Science, Professor, State University of Aerospace Instrumentation, Russia
 Smirnov Evgenij Ivanovich, Doctor of Education, Professor, Yaroslavl State Pedagogical University named after K D Ushinsky, Russia
 Sokolova Nadezhda Gennadevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Izhevsk State Technical University, Russia
 Starodubcev Vladimir Mihajlovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Stegnij Vasiliy Nikolaevich, Doctor of Sociology, Professor, Perm National Research Polytechnical University, Russia
 Stepenko Valerij Efremovich, Doctor of Law, assistant professor, Pacific State University, Russia
 Stovpce Olexsandr Vasilevich, Doctor of Philosophy, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Stovpce Vilis Grigorovich, Candidate of Philology, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Strelcova Elena Dmitrievna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, South Russian State Technical University (NPI), Russia
 Suhenko Yuriy Grigorevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Suhova Mariya Gennadevna, Doctor of Geographical Sciences, assistant professor, Gorno-Altai State University, Russia
 Tarariko Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Tarasenko Larisa Viktorovna, Doctor of Sociology, Professor, South Federal University, Russia
 Testov Boris Viktorovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tobolsk Integrated Scientific Station, Ural Branch of the Russian Academy of Sciences, Tobolsk, Russia
 Tokareva Natalya Gennadevna, Candidate of Medical Sciences, assistant professor, Medical Institute FSBEI HE "Moscow State University named after NP Ogarev, Russia
 Tolbatov Andrej Vladimirovich, candidate of technical sciences, assistant professor, Sumy National Agrarian University, Ukraine
 Tonkov Evgenij Evgenievich, Doctor of Law, Professor, Law Institute of the National Research University Belgorod State University, Russia
 Trigub Petr Nikitovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kazakh
 Tungushbaeva Zina Bajbagusovna, Doctor of Biological Sciences, Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Kazakhstan
 Tuzenko Sergej Anatolevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Nikolaev State University named after V O Sukhomlinsky, Ukraine
 Fateeva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tyumen State University, Russia
 Fatyhova Alevtina Leontevna, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University (Sterlitamak branch), Russia
 Fedorishin Dmitro Dmitrovich, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine

УДК 811.161.1-3.09

THREE MYTHS ABOUT THE “LITTLE MAN” IN THE WORKS OF THE EARLY F.M. DOSTOEVSKY**ТРИ МІФИ ПРО «МАЛЕНЬКУ ЛЮДИНУ» В ТВОРЧОСТІ РАНЬОГО Ф.М. ДОСТОЄВСЬКОГО**

Tveritina T.I. / Тверітінова Т.І.

c.ph.s., as.prof. / к.ф.н., доц.

ORCID ID: 0000-0002-7731-2040

Boris Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Tymoshenko, 13-b, 04212

Київський університет імені Бориса Грінченка,

Київ, Тимошенка, 13-б, 04212

У статті розглядається один із аспектів гоголівського впливу на творчість раннього Ф. М. Достоевського – проблема міфологізації «маленької людини». Мета дослідження – простежити формування міфу про переписувача, про мрійника і про самозванця в творах Ф. М. Достоевського 1840-х рр. («Бідні люди», «Двійник», «Слабке серце», «Хазяйка», «Білі ночі»). Досліджується життя переписувачів і мрійників за агіографічним сюжетом, в який петербурзька дійсність вносить свої корективи: життя перетворюється на антижиття, а героїв замість святості й чудодійства очікує моральне й містичне падіння. Простежується втручання образу-химери – жінки, яка виступає в ролі демонської спокуси.

В міфі про самозванця визначається прагнення героїв втілити свої амбітні фантазії, видавши себе за іншого. Але всі варіанти протистояти петербурзькій реальності призводять героїв до катастрофи, що включає міфи про «маленьку людину» в більш загальний культурний міф про велике місто та його есхатологію.

Ключові слова: Ф. М. Достоевський, М. В. Гоголь, міф про переписувача, міф про самозванця, міф про мрійника, життя, образ-химера, петербурзька реальність.

Серед численних досліджень творчості Достоевського проблема типології й характерології його героїв – не нова. Наукові студії від К.К. Істоміна і Л.П. Гроссмана до В.Г. Одинокова, В.М. Топорова, Г.К. Щеннікова, Т.О. Касаткіної, С.В. Белова, Р. Джакуїнти, Н.В. Самсонової і багатьох інших репрезентували дослідження цілого ряду героїв Достоевського, серед яких значна увага приділялася герою-мрійнику. Зокрема Е.М. Жиляковою була запропонована докладна класифікація мрійників Достоевського. Дослідники В.Г. Одиноків, Р.Г. Назіров співвідносили тип мрійника з типом «підпільної людини», а в роботах Ф.В. Макаричева, Сін Мі Хе, С.О. Косякова зазначається, що «підпільна людина» і герой-ідеолог є своєрідними трансформаціями героя-мрійника. Значно менше уваги приділялося герою-переписувачу (М.Н. Епштейн, О.А. Горшечникова та ін.). Втім змушені зазначити, що проблема міфологізації героїв Достоевського – як мрійника, так і двох інших – переписувача і самозванця – не викликала активного зацікавлення в літературознавстві, чим і був обумовлений вибір нашого дослідження.

Мета статті – простежити формування міфів про «маленьку людину» за образом життя (мрійник, самозванець) і за родом занять (переписувач) в творчості раннього Достоевського; визначити характерні особливості життя і поразки цих героїв в прагненні протистояти фантазмагоричності петербурзької дійсності. Під час дослідження були використані компаративний, культурно-

історичний, соціально-психологічний методи.

Як відомо, образ «маленької людини» до російської літератури запровадив Пушкін. Гоголь в «Петербурзьких повістях» вніс свої доповнення до соціального портрету героя: це дрібний чиновник, «одвічний» титулярний радник, без будь-яких сподівань на покращення життя. Гоголівські герої, психологічні й побутові ситуації в їхньому житті настільки історично конкретизовані, що набувають характер універсально-узагальнених праобразів. Незважаючи на те, що вони були побудовані без допомоги міфологічної фантазії, їх можна розглядати в потрійному аспекті: де перше – індивідуальне, друге – соціально-типове і третє – міфо-символічне. Так створюються гоголівські міфи про самозванця, про мрійника, про переписувача, які разом з міфологізацією природної специфіки і фантазмагорією повсякденного буття є складовими гоголівського літературного міфу про Петербург.

Молодий Достоевський успадкував від Гоголя не тільки прагнення показати глибоку фантастичність реального життя столиці, а й його непомітного чиновника-переписувача. Слідом за гоголівським Башмачкіним виступають герої Достоевського: Девушкін («Бідні люди»), Голядкін («Двійник»), Шумков («Слабке серце»). Всі вони, крім колезького реєстратора Шумкова – «одвічні» титулярні радники, основне заняття яких – переписування. Ця єдина доступна для них форма діяльності стає способом реалізації їхньої особистості. Любов до переписування (у Шумкова найкращий почерк у Петербурзі), смирення поєднують їх із Акакієм Акакієвичом і репрезентують сходження цих героїв до «архетипу писця як такого в світовій культурі» [5, с. 139]. У Гоголя міф про переписувача виступає як життє, що проявляється в єдності святості й чудодійства. Відповідно з агіографічними канонами слідом за життєвим подвигом святого йдуть посмертні чудеса, які підтверджують його особливість. Посмертна помста Башмачкіна є чудом і в той же час протестом проти безглуздості свого існування в жорстокому світі.

В таких обставинах знаходяться й герої Достоевського. Макар Девушкін тридцять років на службі займається переписуванням, так і не навчившись складати документи. Як і Башмачкін, він зневажає блага життя: обидва ходять у старому одязі, байдужі до їди, терплять численні глузування й зневагу від інших. Проте Достоевський в зображенні свого героя пішов значно далі, переступивши межі життя. Бідність на рівні злиднів, відсутність освіти, одноманітна праця принижують людину, але не позбавляють її людяності. Чиновникам Достоевського властиві взаєморозуміння і співчуття (Девушкін – родина Горшкових, Шумков – Аркадій – родина Артем'євих). Вже не анекдотична шинель стає смыслом життя героя, а скривджена сирота Варенька, в турботі про яку розкривається внутрішній світ Макара Девушкіна. Герой Достоевського вже не може бути відлюдником в Петербурзі. Він замислюється над своїм життям, сподівається влаштувати особисте щастя. Але в тому й полягає специфіка Петербурга, що всі прагнення героя до нормального людського життя призводять його до поразки, а життєве начало «поступово перетворюється на свою протилежність, на антижиттє, тема якого – страшне моральне і містичне падіння» [5, с. 141]. Герой або божеволіє і назавжди

віддаляється від міської метушні (Шумков), або створює свій світ, в якому ховається від дійсності і віддається мріям.

В фейлетонах «Петербурзького літопису», а також в «Хазяйці» і в «Білих ночах» Достоевський розглядає мрійництво як «кошмар петербурзький» і «трагедію». В своєму усамітненні герой виступає в двох іпостасях: він чарівник, який може створити чаклунський світ забуття, і в той же час він невільник і жертва власної фантазії. Мрійник створює особливий ілюзорний світ із своїми пропорціями та законами, який, на відміну від реального Петербурга, дає йому простір і свободу.

В образі життя Василя Ординова («Хазяйка») і героя «Білих ночей» вгадуються, звичайно, в зниженому варіанті риси житійних моделей поведінки: уникання зовнішньої метушні, усамітнення, відсутність честолюбства. Герої живуть тихо і непомітно, як відлюдники, поки до їхнього усамітненого існування «не вдирається образ з петербурзького світського життя – образ-химера», жінка» [1, с. 149]. Подальші спокуса і випробування, як способи перевірки на обраність і святість, герої не витримують. Врешті-решт, оповідь в обох творах є травестією житійних форм як таких.

В Петербурзі Достоевського сподівання на нове життя, любов і щастя заздалегідь приречені на нездійсненність. Тема жінки, зливаючись із темою міста, обертається мотивом демонської спокуси, що веде героїв до катастрофи. Вихоплені зі свого замкнутого світу герої не переносять потрясіння: в Ординова починається психічний розлад, а до мрійника з «Білих ночей» приходять гірке протверезіння. Життя героїв, розпочате наче б то за матрицею життя, наприкінці твору більше нагадує антижитіє. Проте це цілком відповідає створеному письменником міфу про мрійника. На думку М.М. Дунаєва, кожний з мрійників Достоевського «завжди сам по собі, кожний відокремлено, а все-таки всі вони єдині в своїй втечі від життя до примарної вигадки... і всі єдині в безрадїсному підсумку свого життя» [3, с. 320].

Прагнення «маленької людини» протистояти петербурзькій дійсності породжує ще один міф – про самозванця. Пізніше В.Г. Короленко, досліджуючи суть самозванства, знаходив в ньому відбиття національної хвороби, яка відбувається від того, що душа людини «починає розгойдуватися, як маятник, між двома споконвічними полюсами російського життя, свавіллям, з одного боку, безправ'ям, з іншого» [4, с. 358-359].

Відчуття власної неповноцінності, прагнення здаватися іншим, ніж є насправді, характеризує чиновника Голядкіна («Двійник»). Проїжджаючи в найманій кареті по Невському проспекту, він бачить свого начальника і не вітається з ним: мовляв, «я – це не я, а хтось інший, поважний» [2, с. 4]. Це й налаштує на появу його двійника, самозванця, який легко досягає поблажливості начальства, чого не зумів зробити Голядкін-старший. Спритний двійник «обертається» так, що успіхи «оригінала» приписують йому, а всі негаразди оплачує ошелешений Голядкін-людина, який всерйоз запідозрив чаклунство. Фантасмагоричність петербурзької дійсності, в якій розгортається витіснення людини його самозванцем-двійником, дозволяє вірити більше в ірреальне, ніж у справжнє життя.

Таким чином, всі варіанти протистояти петербурзькій реальності призводять героїв до катастрофи, що включає міфи про «маленьку людину» в більш загальний культурний міф про велике місто та його есхатологію.

Література:

1. Дилакторская О.Г. О «Шинели» Н.В. Гоголя // Литературная учеба, 1982. - № 3. – С. 149-154.
2. Достоевский Ф.М. Двойник. М.: Азбука – классика, 2010. – 256 с.
3. Дунаев М.М. Вера в горниле сомнений: Православие и русская литература в XVII-XX веках. – М.: Издательский Совет Русской Православной Церкви, 2002. - 1056 с.
4. Короленко В.Г. Современная самозванщина. Бытовые очерки // Короленко В.Г. Полн. собр. соч. в 14 т. – СПб. : Изд-во т-ва А.Ф. Маркс, 1914. – Т. 3. – С. 271-368.
5. Эпштейн М.Н. О значении детали в структуре образа («Переписчики» у Гоголя и Достоевского) // Вопросы литературы, 1984. - № 12. - С. 134-145.

References

1. Dilaktorskaya, O. G. (1982). O «Shineli» N.V. Gogolya [About "The Overcoat" N.V. Gogol]. *Literaturnaya ucheba* - Literary studies. 3. 149-154 [in Russian].
2. Dostoevskiy, F. M. (2010). Dvoynik [Double]. Moskva: Azbuka – klassika [in Russian].
3. Dunaev, M. M. (2002). Vera v gornile somneniy: Pravoslavie i russkaya literatura v XVII-XX vekakh [Faith in the Crucible of Doubt: Orthodoxy and Russian Literature in the 17th-20th Centuries]. Moskva: Izdatel'skiy Sovet Russkoy Pravoslavnoy Tserkvi [in Russian].
4. Korolenko, V. G. (1914). Sovremennaya samozvanshchina. Bytovye ocherki [Modern imposture. Household sketches]. *Polnoe sobranie sochineniy* - Complete Works . Vols. 1- 14; Vol. 3. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo tovarishchestva A.F. Marks [in Russian].
5. Epshteyn, M. N. (1984). O znachenii detali v strukture obraza («Perepischiki» u Gogolya i Dostoevskogo) [On the meaning of detail in the structure of the image ("Scribes" by Gogol and Dostoevsky)]. *Voprosy literatury* - Literature issues. 12. 134-145 [in Russian].

The article considers one of the aspects of Gogol's influence on the work of the early F.M. Dostoevsky, that is the problem of mythologization of the "little man". The purpose of the study is to trace the formation of the myth of the scribe, the dreamer and the impostor in the works of F.M. Dostoevsky in the 1840s ("Poor People", "Double", "Weak Heart", "Mistress", "White Nights"). The life of scribes and dreamers is studied according to a hagiographic plot, in which reality of St. Petersburg makes its allowances: life turns into anti-life, and heroes, instead of sainthood and miracles, face a moral and mystical fall. There is an intervention of the chimera image that is a woman who acts as a demonical temptation.

The myth of the impostor defines the desire of the hero to realize his ambitious fantasies, pretending to be someone else. But all the options to confront St. Petersburg reality lead the heroes to the catastrophe, which includes the myths of the "little man" in a more general cultural myth of the big city and its eschatology.

Key words: F.M. Dostoevsky, M.V. Gogol, the myth of the scribe, the myth of the imposter, the myth of the dreamer, the image of the chimera, the reality of St. Petersburg.

Стаття відправлена 12.11.2021 р.

© Тверітінова Т.И.

Philosophy

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-011> 125

NONLINEARITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS: SYNERGETIC APPROACH

НЕЛІНІЙНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Koperlos R.Yu. / Коперльос Р.Ю.

Philology, linguistics and literary studies

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-023> 129

THREE MYTHS ABOUT THE "LITTLE MAN" IN THE WORKS OF THE EARLY F.M. DOSTOEVSKY

ТРИ МІФИ ПРО «МАЛЕНЬКУ ЛЮДИНУ» В ТВОРЧОСТІ РАННЬОГО Ф.М. ДОСТОЄВСЬКОГО

Tveritina T.I. / Тверітінова Т.І.

Legal and political sciences

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-030> 133

UKRAINE AND AUSTRALIA: COOPERATION AND RELATIONS IN THE CONTEXT OF WORLD POLICY

УКРАЇНА ТА АВСТРАЛІЯ: СПІВПРАЦЯ І ВЗАЄМВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Siekunova Y.V. / Секунова Ю.В., Maslianyuk S.V. / Масляник С.В.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-035> 137

DISCUSSIONS ON FINANCIAL-INDUSTRIAL GROUP: THE ORIGIN AND CONCEPTUALIZATION, AS A GROUP OF PROFITABLE LEGAL ENTITIES

Cuznetov A.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-044> 142

UKRAINE'S INTERNATIONAL POLICY WITH HUNGARY: PROBLEMATIC ISSUES IN THE FIELD OF INTERNATIONAL RELATIONS

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ З УГОРЩИНОЮ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Siekunova Y.V. / Секунова Ю.В., Havryliuk Y.A. / Гаврилюк Ю.А.

Art history and culture

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-031> 146

INTERPRETATION OF THE CONCEPT OF "CULTURAL HERITAGE" IN THE AUTHOR'S CONCEPTS

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ» В АВТОРСКИХ КОНЦЕПЦІЯХ

Filatueva T. V. / Филатьева Т.В.